

SCI-CONF.COM.UA

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

**PROCEEDINGS OF VIII INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE
FEBRUARY 16-18, 2022**

**MANCHESTER
2022**

INTERNATIONAL SCIENTIFIC INNOVATIONS IN HUMAN LIFE

Proceedings of VIII International Scientific and Practical Conference

Manchester, United Kingdom

16-18 February 2022

Manchester, United Kingdom

2022

UDC 001.1

The 8th International scientific and practical conference “International scientific innovations in human life” (February 16-18, 2022) Cognum Publishing House, Manchester, United Kingdom. 2022. 687 p.

ISBN 978-92-9472-195-2

The recommended citation for this publication is:

Ivanov I. Analysis of the phaunistic composition of Ukraine // International scientific innovations in human life. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference. Cognum Publishing House. Manchester, United Kingdom. 2022. Pp. 21-27. URL: <https://sci-conf.com.ua/viii-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-international-scientific-innovations-in-human-life-16-18-fevralya-2022-goda-manchester-velikobritaniya-arhiv/>.

Editor

Komarytskyy M.L.

Ph.D. in Economics, Associate Professor

Collection of scientific articles published is the scientific and practical publication, which contains scientific articles of students, graduate students, Candidates and Doctors of Sciences, research workers and practitioners from Europe, Ukraine, Russia and from neighbouring countries and beyond. The articles contain the study, reflecting the processes and changes in the structure of modern science. The collection of scientific articles is for students, postgraduate students, doctoral candidates, teachers, researchers, practitioners and people interested in the trends of modern science development.

e-mail: manchester@sci-conf.com.ua

homepage: <https://sci-conf.com.ua>

©2022 Scientific Publishing Center “Sci-conf.com.ua” ®

©2022 Cognum Publishing House ®

©2022 Authors of the articles

УДК 373.24

**ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ДОСВІДУ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ
НАРОДНОЇ ІГРАШКИ: ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ**

Шелепко Галина Володимирівна

асистент

Арсенюк Ольга Олександрівна

студент

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

м. Київ, Україна

Анотація: У статті визначено поняття формуванням пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку як процесу відображення в дитячій свідомості певних національних і культурних уявлень, навичків та умінь, одержаних в результаті маніпулювання й активного пізнавального інтересу до української народної іграшки; представлено констатувальний, формувальний та контрольний етап дослідження формування пізнавального досвіду у старших дошкільників; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність запропонованих педагогічних умов формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку засобом українських народних іграшок, як-то: поповнення розвивального середовища групи різними видами української народної іграшки; організація практичної діяльності старших дошкільників із виготовлення та оздоблення української народної іграшки; співпраця з педагогами та батьками стосовно формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: педагогічні умови, пізнавальний досвід, діти старшого дошкільного віку, українська народна іграшка.

Створення нового освітнього процесу ґрунтується на усвідомленні важливості дошкільного віку як унікального періоду розвитку особистості.

Саме тому на сучасному етапі проблема формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку набуває актуальності, оскільки сприяє їх успішній підготовці до навчання в школі. Завдяки пізнавальному інтересу та активності досвід накопичується і використовується в різних видах дитячої діяльності.

Питання формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку до народної іграшки сучасними засобами в умовах дошкільного виховання залишається менш вивченим, що зумовило необхідність вибору **мети статті**: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити педагогічні умови формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку засобами української народної іграшки.

Аналіз психолого-педагогічних джерел свідчить про те, що проблематикою формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку займалися такі дослідники минулого та сучасності, як-то: Я.Коменський, Й.Песталоцці, Ж.Руссо, С. Русова, К. Ушинський, С. Ананьєв, П. Блонський, В. Зеньківецький, Т. Лубенець, О. Нечаєв та ін. (виявили сутність поняття «пізнавальна активність» через «інтерес», його вікові характеристики); О.Брежнєва, Л. Маневцева, В. Лозова, Б. Мухацька, К.Щербакова, С. Ладивір, І. Литвиненко, В. Черних, та ін. (розкривають зміст формування пізнавальних інтересів, як форми пізнавальної активності у дітей) [8]

У сучасних дослідженнях (О. Брежнєва, Л. Буркова, О. Кононко, С. Ладивір, І. Литвиненко, Б. Мухацька, Ткачук та ін.) підкреслюється необхідність орієнтації процесу пізнавальної діяльності на розвиток образних форм пізнання світу через дитячі види діяльності, тобто збагачення й максимальне розгортання тих ціннісних якостей, щодо яких дитяча природа найбільш сприятлива. Проблема оптимізації пізнавальної діяльності, організації ефективного керівництва нею набуває особливого значення як для особистісного розвитку дошкільників загалом, так і для інтелектуального розвитку [3].

Пізнавальна діяльність завжди стимулюється пізнавальною активністю,

яка розглядається як стан готовності до пізнавальної діяльності. У дослідженнях з проблеми розвитку пізнавальної активності дошкільників науковцями підкреслюються різні її аспекти [7].

Засвоєння дитиною старшого дошкільного віку суспільного досвіду, виробленого людством і зафіксованого в продуктах його матеріальної і духовної культури, сприяє її психологічному розвитку та формуванню особистості дитини. Залучення дітей цього віку до різних видів діяльності реалізує взаємовідносини дитини з об'єктивною дійсністю. Тому від змісту і характеру діяльності й залежить надбання нею конкретних властивостей, зокрема сприяє формуванню пізнавального досвіду.

На необхідності ознайомлення дошкільників з українською народною іграшкою наголошують такі науковці як А. Богуш, Н. Буркун, Г. Григоренко, Н. Дзюбина-Мельник, Г. Довженюк, Н. Лисенко, Т. Поніманська, М.Стельмахович та ін. сучасні педагоги-практики (С. Русова, Т. Коваленко, А.Шапран, Г. Кільова, О. Стаєнна, Н. Омеляненко, Н. Курочка та ін.). Вони вважають українську народну іграшку одним із головних засобів виховання в умовах закладів дошкільної освіти [4].

Ми впевнені, що долучення дитини старшого дошкільного віку до українських народних іграшок, як до явища матеріальної і духовної культури народу, сприяє найповнішому розкриттю її природних схильностей, розвитку її здібностей, духовному збагаченню. Ці вироби не тільки відображають явища реального світу, а й водночас несуть велике інформаційне наповнення, втілюють оригінальні ідеї. Вони не лише урізноманітнюють ігрову діяльність дитини, а й мають надзвичайну пізнавальну цінність, розширюючи сферу її уявлень про світ та свій народ. А маніпуляції з такими іграшками розвивають національні господарські та побутові культурні навички.

Базуючись на даних аналізу джерел вище представлених науковців, під формуванням пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку розуміємо процес відображення в дитячій свідомості певних національних і культурних уявлень, навичків та умінь, одержаних в результаті маніпулювання

й активного пізнавального інтересу до української народної іграшки.

Збагачення вмісту пізнавального інтересу і зміцнення його прямо залежить від кількості, якості та характеру інформації, яку отримує дитина, а також від способу їх подачі дорослими, тому ми впровадили педагогічні умови.

Експериментальне дослідження включало констатувальний, формувальний та контрольний етап та був проведений на базі закладу дошкільної освіти «Теремок» у м. Києві з 01.09.2021р. по 01.01.2022р. Освітньо-виховний процес закладу дошкільної освіти регламентовано Базовим компонентом дошкільної освіти (2021 р.) та освітньою програмою для дітей від 2 до 7 років «Дитина». Шляхом випадкової вибірки діти були розділені на дві групи: експериментальна група (ЕГ) включала 20 дітей, а контрольна група (КГ) – теж 20 старших дошкільників.

На етапі констатувального експерименту для дітей двох груп було апробовано комплексну методику дослідження. Кожне завдання добиралося під структурний критерій формування пізнавального досвіду, їх показники та рівні (високий, середній та низький), а саме: *когнітивний критерій визначався завдяки методиці «Казка», розробленою психологом С. В. Гусаровою; емоційно-ціннісний критерій – методикою гра-завдання «Відгадай предмет» доктора Луїзи Дюсс; поведінковий критерій – методикою «Спостереження», яку пропонує педагог К.К. Платонов.*

За даними результатів узагальненої динаміки рівнів сформованості пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку ми визначили, що переважає більше середній 40 % (в обох групах) та низький рівень показників у ЕГ – 35 %, а КГ – 40 %. А на високому рівні опинилися 25 % ЕГ та 20% КГ. Результати засвідчували переважання ситуативного чи сталого пізнавального інтересу до діяльності, наявність чи відсутність тенденції до високої активності. Усвідомленість мети та мотивів діяльності дозволяла робити висновки щодо пізнавальної активності внутрішніх спонук, здатності контролювати та коректувати поведінку й діяльність.

Розглядаючи комбінуюче трактування поняття «педагогічні умови»

педагогами (В.Андрєєв, Ю.Бабанський, В. Беліков, В. Берков, А.Вербицький, О.Галкіна, М.Данилов, С.Диніна та ін.), можемо сказати, що це відповідні педагогічні обставини, сукупність об'єктивних можливостей змісту, форм, методів, педагогічних прийомів і матеріально-просторового середовища, які спрямовані на розв'язання освітніх завдань [2].

На формувальному експерименті для покращення результатів констатувального етапу ми впровадили педагогічні умови як зовнішні обставини, що були спрямовані на формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи засобами української народної іграшки.

Перша педагогічна умова – це поповнення розвивального середовища групи різними видами української народної іграшки (ляльки з тканини; іграшки з дерева, глини, соломи, лози, трави, сиру та інших матеріалів). Зокрема, у старшій групі створено краєзнавчий куток «Українська іграшка – скарби народні на віки».

Другою педагогічною умовою ми обрали організацію практичної діяльності старших дошкільників експериментальної групи із виготовлення та оздоблення української народної іграшки (розпис, різьблення тощо).

Реалізували цю педагогічну умову через:

- складання плану ознайомлення дітей з українською іграшкою шляхом проведення освітніх заходів, в які входив програмовий зміст знайомства з ганчір'яною лялькою, з яворівською іграшкою та іграшками Опішні.

- проведення інтегрованих занять з декоративного малювання («Розпис глиняної іграшки», «Прикрасимо опішнянським орнаментом півника», «Чари Петриківки», «Димківський півник», «Які ви є, народні іграшки?», «Візерункових справ майстер»), художньої праці, народознавства, музики тощо за тематикою української іграшки;

- ознайомлення дітей експериментальної групи з історією, відомими українськими майстрами та характерними ознаками виготовлення та розпису

української іграшки («Поліська кераміка», «Гончар», «Ознайомлення з петриківським розписом української іграшки»);

- використання дидактичних ігор «Розкажи про розпис української іграшки, який найбільше сподобався», під час якої показували дітям різні види розписів (опішнянський, петриківський, яворівський), з яких дитині пропонувалося вибрати той, який їй найбільше сподобався та описати його; «Який це орнамент?», де діти вчилися розрізняти види ліній, смуг, рослинний орнамент тощо

- проведення свят і розваг із застосуванням народних пісень, потішок, хороводних та рухливих ігор та використанням української іграшки.

Третьою педагогічною умовою стала співпраця з педагогами та батьками стосовно формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку.

З вихователями нами використовувалися наступні форми роботи щодо використання народного ремесла у процесі формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку, а саме:

– педагогічна рада («Розвиток емоційно-естетичного ставлення до оточуючого як результат ознайомлення старших дошкільників з народними ремеслами»);

– семінари («Народна іграшка – складова культури українського народу», «З історії української іграшки», «Регіональні особливості різних видів розпису»);

– практикум («Феномен формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку», «Навчання вихователів елементів ліплення з глини», «Виготовлення іграшки з лози»);

– консультації («Як ознайомити дошкільників з різними видами української народної іграшки», «Організація художньої праці дитини»);

– тематичні перегляди комплексних або комбінованих відкритих занять, на яких знайомили з організацією пізнавально-дослідницької та мистецько-творчої діяльності, під час виготовлення різних видів української народної іграшки (теми: «Іграшка гончара» – виготовлення глиняної іграшки, способи

оздоблення, регіональні особливості тощо, «Край диво-майстрів» – знайомство та зустріч з народними умільцями).

З батьками вихованців експериментальної групи ми проводили наступні заходи просвітницько-методичного характеру:

– лекції («З історії народних ремесел», «Народні ремесла як частина культури українського народу», «Види української іграшки», «Українська іграшка у вихованні дитини»);

– бесіди («Як заохотити дитину до майстрування?»);

– консультації («Як розвивати у дітей здатність до творчості», «Вдосконалення навичок й умінь, одержаних у закладі дошкільної освіти знаннях про народну іграшку»);

– практикум («Опановуємо разом з дітьми виготовлення та розпис української іграшки»), виставки робіт батьків і дітей.

Доцільною формою роботи були розваги та свята за тематикою української іграшки, які проходили за активною участю всіх учасників освітнього процесу.

Проведена нами робота з дітьми старшого дошкільного віку, їх батьками та вихователями була спрямована на виховання позитивного ставлення дитини до української іграшки та формування пізнавального досвіду дітей, що на наш погляд дала свої позитивні результати. Адже на контрольному етапі, проведеного з використанням методик констатувального експерименту, спостерігається позитивна покращена динаміка показників формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку експериментальної групи після реалізації педагогічних умов. Результати представлені у табл.1 та рис.1.

Таблиця 1

Порівняльна динаміка рівнів сформованості пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної групи на констатувальному та контрольному етапі експерименту

Рівні	Констатувальний етап				Контрольний етап			
	ЕГ		КГ		ЕГ		КГ	
	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%	Кількість	%
Високий	5	25	4	20	8	40	5	25
Середній	8	40	8	40	9	45	10	50
Низький	7	35	8	40	3	15	5	25

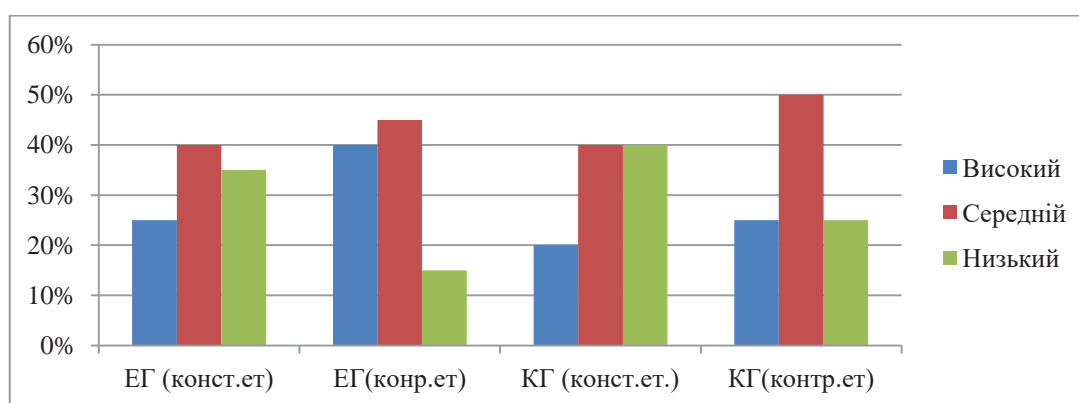

Рис.1. Рівні сформованості пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку експериментальної та контрольної групи на констатувальному та контрольному етапі експерименту

Як бачимо за результатами табл. 1 та рис.1 збільшилась кількість досліджуваних із високими показниками пізнавального досвіду, відсоток таких дітей збільшився з 25 % до 40 % ЕГ, а КГ підвищилися з 20 % до 25 %, кількість досліджуваних середнього рівня ЕГ збільшилась з 40 % до 45 %, а КГ з 40 % до 50 %. Відсоток дітей із низьким рівнем пізнавального досвіду ЕГ знизився з 35 % до 15 %, що на 20 % менше ніж до експериментального впливу, а КГ також знизився з 40 % до 25 %, що на 15 % менше ніж до формувального експерименту.

Дані показники відображають інтенсивне зростання пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку, що говорить про доцільність

використаних у формувальній частині експерименту педагогічних умов із застосування засобів української народної іграшки у пізнавально-дослідницькій, мистецько-творчій та ігровій діяльності. Таким чином, покращилися показники рівня сформованості пізнавальних досвіду дітей експериментальної групи, щодо демонстрації ними допитливості, зацікавленості новими фактами, проявами потреби у нових знаннях, враженнях, бажання відкривати для себе невідоме. Вони проявляли пізнавальний інтерес та активність у освітньому середовищі, самостійно справлялися з більшістю посильних завдань, долали труднощі, здійснювали самооцінку та самоаналіз.

Отже, після проведення експерименту не тільки спостерігаємо зростання показників формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного віку, а й зростання педагогічної культури та готовності до взаємодії у батьків і вихователів.

Можемо резюмувати, що впровадження педагогічних умов формування пізнавального досвіду у дітей старшого дошкільного засобами української народної іграшки у пізнавально-дослідницькій, мистецько-творчій та ігровій діяльності допомагають пришвидшити та полегшити процес формування пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку у закладі дошкільної освіти. Перспективи подальшого вивчення проблеми пізнавального досвіду дітей старшого дошкільного віку пов'язані з розробкою науково обґрунтованих розвивальних програм та методичного інструментарію діагностики.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Базовий компонент дошкільної освіти: Державний стандарт дошкільної освіти нова редакція від 12.01.2021 р. № 33. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Довбня С.О., Отченко Г.В. Впровадження педагогічних умов формування еколого доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку в процесі праці в природі: формувальний етап дослідження. *Тенденції розвитку*

дошкільної освіти: молодь і наука: зб. тез доп. всеук. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти, аспірантів, молодих вчених. м. Київ, 16 квітня 2019 року. Київ, 2019. С. 16-20.

3. Нестеренко Н.В. Підготовка дітей старшого дошкільного віку до навчально-пізнавальної діяльності у школі засобами ТРВЗ. Укладання збірки завдань, 2021. URL: <http://elibrary.kdpu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5726>

4. Поліщук А.О. Формування творчої уяви дошкільників засобом декоративної діяльності за мотивами народних промислів (на матеріалі народної іграшки). Кривий Ріг : КДПУ, 2021. 88 с.

5. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 № 2628-III. Дата оновлення: 01.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення: 12.10.2020).

6. Лозова В.І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків: ОВС, 2000. С. 164

7. Садова Т.А., Рудакова А.О. Формування пізнавальної активності дошкільника як психолого-педагогічна проблема. *Молодий вчений*, 2017. № 10. С. 49-52

8. Чумак С.М. Формування пізнавальної активності дітей старшого дошкільного віку у навчальній діяльності. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/1492>